

Azınlıkça Dergisi ve Agos Gazetesi

15/06/2012

Herkül Millas

Toplumlar insan ömrüne göre çok ağır değişir; ve bizler bu değişiklikleri genellikle pek fark etmeyiz. Toplumsal kriz dönemleri değişmekte olanların daha çarpıcı bir biçimde görüldüğü zamanlardır. Yunanistan'da nelerin artık başka türlü olduğunu son birkaç yılda fark eder oldum.

İlk Yunanistan'a yerleştiğimiz 1970'li yıllarda bir yabancılık hissetmiş, farkında olmadan çevremizi yadırgadığımızı ve giderek dengeleri kaçırarak kötülediğimizi sezer gibi olmuşum. İstanbul'dan Atina'ya göç etmiş ve birbirimizi uzun süre tanıyan bir gruptuk; sık sık ülkenin "dedikodusunu" yapıyorduk. Aynı zamanda ülkeye haksızlık ettiğimi de seziyordum. Alışmış olmadığımız insan davranışlarının karşısında ötekileştirdiğimiz bir çevrede, yalnız olumsuz yanlar görmeye başlamıştık. Aynen benim durumumda olan ve her zaman yorumlarımızda anlaşabildiğim yakın bir dostla durumumuzu konuştuk: tarafsız değiliz dedik; tedirgin ve huzursuz iç dünyamızın, başka türlü olmasını istediğimiz çevremizin iyi yanlarını görmemizi engellediğine karar verdik. "Hele bir de bu ülkenin iyi yanlarını düşünsük" diyerek bir liste hazırladık. O yıllarda Yunanistan'ın dört iyi yanını şöyle sıralamıştık:

Ülke çok güvenliydi. Örneğin bir kadın gecenin geç saatlerinde Atina'nın herhangi bir semtinde dolanabilirdi. Bu konuda korkusu yoktu. Bir aile, örneğin ben ve ailem, bir ormanda veya dağ tepesinde çadırımızı kurup kamp hayatı yaşatabilirdik.

İkinci hoş özellik, eğlenenin ve gece hayatının ucuz olmasıydı. Tavernalar örneğin, günlük yaşamın alışılmış bir yanındı. Londra ve New York'ta olduğu gibi "bir yerlerde yemek yemek" olay değildi. Üçüncü olumlu yan, ülkede özgürlüklerin tam olduğuydu. Askeri cunda o yıllarda devrilmiş her türlü siyasi faaliyet serbestti, insan istediğini okuyabilir, istediğini söyleyebilirdi. Ve nihayet dördüncüsü, doğa vergisi dört güzel mevsimi yaşayabiliyorduk. Ne soğuk ve nem vardı, aşırı olan ne yağmur ve kar. Güneş ve masmavi bir deniz her yandaydı. Atina'nın herhangi bir noktasından birkaç dakikada temiz denize varılabılırdi.

Bu özelliklerin başka ülkelerde de var olduğunu biliyorduk. Hatta doğanın Malezya'da daha güzel, özgürlüklerin Paris'te daha yaygın, ucuz hayat Mısır'da daha çarpıcı, güven İsveç'te daha belirgin olabilirdi. Ama her dört özelliğin de aynı ülkede olması çok özeldi, çok seyrek karşılanan bir durumdu. Bu dördü formüle karar verince, durmadan şikâyet etmeye de son verdik. Hayatın tadına varalım, eldekinin değerini takdir edelim dedik. Rahatladık.

O yıllarda Yunanistan'da işsizlik de yoktu. Bu durumu formülümüze katmamıştık; bu sorun öylesine yoktu ki aklımıza bile gelmemişti. Oysa şimdi işsizlik en büyük sorun. Güven sorunu ile at başı gidiyor. Avrupa ülkelerinin arasında genel nüfusa oranla en çok yabancı ve kaçak işçiyi (daha doğrusu, işsizi) barındıran ülkedir Yunanistan. Bazı semtlere gündüzleri bile gitmek sorun oldu. Kadınlar yolda çanta taşıyamaz oldu. Ev soygunları günlük olay. Silahlı soygunlar ölümlere neden oluyor. Ülke pahallı oldu, gece hayatı da öyle. Tavernalar tenhalaştı, barlar ve kahveler de öyle. Son iki yıl içinde yaşanan değişiklik, özellikle arkadaşım ile eskiden oluşturduğumuz formülün ışığında, tartışma götürmez biçimde elle tutulur bir olay.

Yine de, diyorum, belki eskiden olduğu gibi ülkeye – ve tabii kendimize de – yeniden bakmamız, iyi yanlarını bulmamız gerekiyor. Acaba bugün de çevremize Pollyanna gibi baksak bir şeyler olur mu?¹ Örneğin dört mevsim, deniz ve güneş hâlâ var. Geçen Pazar günü Faliro'dan Suniyo'ya, kırk küsur kilometre boyunca Atina'nın sakinleri deniz kıyılarının zevkini çıkarıyor, yüzüyor, güneşleniyordu. Ama aklımda bir soru: İşsizler denize ulaşmak için gerekli otobüs masraflarını hesaplıyor ve evden çıkmaktan vazgeçiyor olabilirler mi? Özgürlükler de hâlâ var. Seçim propagandalarında siyasilere karşı sert eleştiriden hakarete her şey serbest. Son aylarda parlamenterlere saldırmak ve küfür bile "normal" sayılır oldu. Özgürlükler öylesine genişlemiş ki "galeyana gelmiş olan vatandaşlar" yer yer yakaladıkları yabancı kaçak (veya kaçak olmayan)

işçileri dövüyor hastanelik ediyorlar. Hrisi Avgi (Altın Şafak) adlı siyasi bir kuruluş bu işin öncüsü gibi. Parlamentoda temsilciler de var. Hoş, son yıllarda Molotof kokteyli atmak, bina yakmak gibi eylemler de demokratik hak sayılır olmuştu. Hele polisin giremediği üniversitelerinde sevmediğini konuşurmamak özgürlüğü tamdı. Yani ülkede “özgürlük yok” demek kolay değil!

Bu kriz dönemimde benim Pollyannaizm'im buraya kadar! Çevreme bakınıp “iyi yanlarını” görmeye çalışıyorum ama gördüğüm eski formülümün geçersizliğidir. Yeni bir kültür egemen olmuş gibidir. Bir yanda ekonomik sıkıntılar, öte yanda eski değerleri geçersiz kılan yeni bir kültür. Özgürlük ve güvenlik gibi kavramlar anlam değiştirmiş. Özgürlük yine kişisel bir hak, ama artık “bizim” hakkımıza dönüşmüş. Bizden sayılmayan “siyaseten hasım” ve “yabancıların” hakları hak getire! Özgürlük “haklı saydığımı” yapmak anlamını almış; ve varsın yapılanlar şiddet kullanmak olsun!

Eski iyimser formülümden bugün bulamadıklarım ekonomi ve işsizlikle ilişkili “ucuz tavernalar” değil, bir ara hâlâ var olduklarını varsaydığım özgürlükler ve güven kavramları da öylesine değişti ki nerdeyse yok denecek bir biçime dönüştüler. Pollyanna olmak artık hiç de kolay değil. Arada hâlâ Avrupa Birliği dışında olmamak bir umut ışığıdır diyorum. Şimdilik!

1: Pollyanna: Eleanor Porter'in roman kahramanı (1913). Bir sembole dönüşmüş olan Pollyanna adlı kız, hayatın iyi yanlarına bakmaya çalışır; en kötü durumda bile iyimserliğini kaybetmez. Pollyannaizm iyimserlik ama saflık anlamına da gelir.